

vösséghez vezető út cselekvéskényszerének önkényes kikerülését, a kikerülési lehetőségéből adódó egyenlőségi eszmét.

Ez az eszme a zsidó vallásban az önkényes kiválasztottságban, a kereszténységben pedig az üdvösség „hit” által mindenki számára elérhetőségében jelenik meg, azonos pozíciót kínálva a sudra önképnek a legfelsőbb beavatottal. Mindazonáltal a sudra paradigma ugyan a sudra legrejtettebb vágyát artikulálja, de legalizálása, vagy egyáltalán legalizálása lehetőségének gondolata nem származik és nem is származhat a sudrától, hacsak nem egy egészen ösztönös szinten, aminek nem lehetett volna történelmi kifutása. A sudra paradigmára alapított forradalom tehát a sudra szint fölötti szintről inspirált, aminek a sudra csupán médiuma. Éppen ezért, a kereszténység, mint a sudra forradalom első világbirodalmi koncepciója, nem örök isteni igazságok hordozója, mint ahogyan a sudrák számára önképét kialakította, hanem egy átmeneti kor átmeneti arzenálja az ókultúra hagyatékának teljes felszámolásához vezető úton.

(Forrás: *Paradima 145-151 oldalai Püski kiadó, 2005*)

Hartmut Meesman,

Az ész megvéd Isten zsarnokságától

Ha muzlim fiatalok keresztény templomokat gyújtanak fel, vagy gyilkossággal fenyegetnek meg katolikus papokat és apácákat, akkor ez bizonyítja, hogy az izlám valójában az erőszak vallása? Ha egy elvakult keresztény lelőne az USA-ban egy orvost, aki gyereket hajlt el magánklinikáján, vagy egy George Bush nevű „újjászületett keresztény” újra és újra katonai akciókat foganatosít a „terrorizmus” ellen, és jóváhagyja az emberhez méltatlan kínzás alkalmazását, mindezek bizonyítják már, hogy az erőszak alkalmazása ott él a kereszténység szívében? E két vallás legtöbb tagja hevesen tiltakoznék ez ellen, s azt képviselnék, hogy a békekesség vallása az övék, vagy legalább is így szeretnék. Mégis izlám és kereszténység véres múltra tekintenek vissza, nemcsak az egyik, hanem a másik is ugyanúgy. Vannak viszont izlám tudósok, akik mint mítoszt utasítják vissza a toleráns izlámot, s utalnak arra, hogy Mohamed kérlelhetetlen hadvezér is volt, s hogy éppen elég hely van a Koránban, amely igazolja az Isten nevében foganatosított erőszakot. A Korán sokértelmű könyv. S ez érvényes a Bibliára is. Emberszerető Istenük nevében a keresztények gyilkos keresztes hadjáratokat vezettek, melyekre a kereszténység izlám kritikusai szívesen rámutatnak. Hogy a muzlimok az izlám nevében és az izlámotól mit csináltak, és hogy a keresztények a kereszténységgel és abból mit csináltak - ez a tulajdonképpeni probléma. Vannak az izlámot belül irányzatok, amelyek az erőszakot határozottan elutasítják. Ugyanígy a kereszténységben is. Mi tehát az izlám? Mi tehát a kereszténység? Mindenesetre olyan vallások, amelyek eddigelé nem tisztázták még maradéktalanul a maguk viszonyát az erőszakhoz. Ily körülmények között XVI. Benedek pápának igaz van, ha azért küzd, hogy az értelem legyen a vallás végső belső mértéke. A vallásnak is - minden vallásnak - alá kell vetnie magát az értelem ítéletének. Ha nem kész rá, akkor az önkényes istenszarnokság veszedelme fenyegeti őt. Vagy az Isten helyére ül az ember és bevádolja az isteni parancsokat, melyek csak az Isten vágyainak kifejezései, vagy pedig az isteni kinyilatkoztatás igénye a maga konkrét tartalmaiban önkényes és értelmetlen lesz. Ezt veti a pápa az izlám szemére? Ez esetben erről - lehetőleg konstruktív - teológiai párbeszédet kellene folytatni.

Végső soron ateizmus, azaz istentagadás, ha vélhetően istenhívó emberek - keresztények vagy muzlimok - úgy

gondolják, hogy Isten akaratát lehetne, kellene erőszakkal érvényesíteni. Készség az erőszakra és türelmetlenségre megvan minden vallásban, még a buddhizmusban is. Különösen akkor, ha a vallások harcos abszolútság-igénnyel lépnek fel, ami pedig megint csak különösen érvényes az izlámra és a kereszténységre. A keresztény vagy muzlim egyedek meg lehetnek győződve a maguk hitének igazáról. Legyenek is, akár szükségképpen is. De nem szabad semmibe venni, és harcolni a hit és a vallás szabad megválasztásának emberi joga ellen. A kereszténység fájdalmasan megtanulta, hogy búcsút kell mondania a vallás teokratikus és integralista értelmezésének. Azt is, hogy rákényszerítsen valamit a hitetlenre, méghozzá erőszak alkalmazásával. A békét szolgálná, ha végre az egész világon érvényesülni tudna a vallásnak ez a felvilágosodott értéke.

(Forrás: *Publik-Forum, 2006 09. 22. 5 o.; ford.: -i -y)*

Thomas Seiterich-Kreuzkamp

Ha a pápa professzorrá válik

Vita az istenértésről: XVI. Benedek fejbe vágja a muzlimokat. Diplomáciai félrelépés vagy tudatos provokáció? Ilyen még nem volt. Az egész világ előtt, végig a TV-kamerákon bocsánatot kér egy pápa a maga szavainak nem szándékolt hatásáért. XVI. Benedek gyorsan cselekedett. Ez így jó. Mert a regensburgi egyetemen Mohamed prófétáról mondott felette félreérthető szava a hit és ész viszonyáról felháborította az izlám világot. Európa és Törökország szövívői elfogadták a bocsánatkérést. Az egyiptomi és közkeleti milliós létszámú Muzlimtestvériség fundamentalistái számára a pápai sajnálkozás nem egészen elegendő.

Honnan a muzlim harag? Mit mondott a pápa Mohamedről? Idézett ő ész és hit viszonyáról szóló előadása során egy párbeszédéből, melyet a bizánci császár, II. Paleolog Mánuel folytat 1391-ben egy perzsával: „A hetedik fordulóban a császár elkezd beszélni a dzsihádról (a szent háború). A császár biztosan tudta, hogy a 2,256-i szúrásban ez áll: Semmi kényszer a hit dolgaiban. De a császár ismerte természetesen a Koránban található határozatokat a szent háborúról is.” Odafordul „képtelenül nyers formában partneréhez a vallás és az erőszak viszonyának központi kérdésében, és mondja: *Mutasd már meg nekem, mi újat hozott Mohamed, és csak rosszat és embertelent fogsz találni. Mint azt is, hogy a hitet, amelyet tanított, fegyverrel is terjeszteni kell.* A császár megmagyarázza, miért értelmetlen fegyverrel terjeszteni a hitet. Szemben áll Isten lényegével és a lélek lényegével”. Az izlámot vagy a Próféát megsérteni biztosan nem volt szándékában XVI. Benedeknek. De milyen Lélek vagy nem-Lélek ragadta el Ratzingert, a teológuspapát, hogy egy olyan félreérthető és ezenfelül messze távoli történetet, mint amilyen a képzett bizánci Mánuel császáré, mutassa be igényes filozófiai előadásának elején arról, hogy a keresztény hit elválaszthatatlan az észétől?

XVI. Benedek elő akarta adni, hogy hit és háborús erőszak nem állhat meg egy gyékényen. Csakhogy abban, hogy a hiterjesztést erőszakkal és háborúval csinálják, nagyon is gazdag a nyugati és különösen a római katolikus egyház története. Mért nem hozott össze a pápa egy példát Latin amerika gyilkos katolikus misszionálási történetéből? És mért hagyta a római *pontifex* említés nélkül, hogy II. Mánuel császár bizánci birodalma történetileg szenvedett a római kereszténység alatt? Soha nem *heverte ki* a bizánci metropolis, Konstantinápoly, a katolikus keresztes lovagok 1204. évi rombolását. II. János-Pál idejében nem történt volna ilyen hibás lépés, mint amilyenbe belefutott XVI. Benedek. Wojtila pápa gondoskodott szövegei ellenolvasatáról. Voltak

jó szövegolvasói. A lengyel világmisszionárius tudta, amit tudott, és azt is, amit nem tudott olyan jól. Okosan kereste az egyeztetést a média embereivel és a diplomatákkal, hogy elkerülje az idegen kultúrákhoz és vallásokhoz tartozóknak fejbe költését - sértő szavakkal.

XVI. Benedeket azonban más fából faragták. Az óeurópai nagyteológust, aki évtizedeken át működött Rómában, mint a hit legfőbb őrzője, körülengi a hibánélküliség és a dogmatikai *mindig-neki-van-igaza* levegője. Benedek maga írja a szövegeit. Nyilván nem igényel senkit sem, aki azokat kritikusán, interkulturálisan kijavítsa. Benedek nem veszi körül magát vallásközileg iskolázott, széles látású tanácsadókkal, hanem helyettük dogmatikusokkal, akik az ő római tanítványai. Ilyen például William Levad, a Hittani Kongregáció prefektusa, és Teodore

Tarcisio, az új államtitkár. Mindketten a Hittani Kongregációban szolgáltak Ratzinger idejében. Nem az első alkalom, hogy hiányzott Benedekből a diplomáciai ügyesség. Az év elején beszélt XVI. Benedek olyan országokról, melyek terrorizmustól szenvednek, s Izraelt nem említette, mintha két-féle terror volna, mintha a zsidók elleni terrort másképpen kellene értékelni. Elődjével ez nem történt volna meg. Az auschwitzi megsemmisítő tábor látogatása kapcsán azt mondta Benedek, hogy a náci diktatúra idején a németek áldozatai voltak „hazug ígérettel dolgozó bűnözők seregének”. Mintha az ígéret, hogy Németországot „zsidómentessé” teszik és világhatalomhoz juttatják, csak azért lenne elutasítandó, mert rossz lett a végeredmény. Mintha a náci diktatúra, ahogyan Götz Aly, a történész és az író Günther Grass kimutatta, nem lett volna egy *népi államé*, melyben sokan lelkesen működtek közre, és amelyből végül is sokan jó hasznot húztak.

E kisiklások feletti botránkozás csak diplomáciai deppressziót okoztak Izraelben és papírváltási csatát Lengyelországban. De a szeptember 14-i csütörtökön izlám felháborodási hullám ivelt át Törökországtól Pakisztánig. A nemzetközi mobilizálás, mely az elmúlt év fordulóján szívósan elszabadult a dán Mohamed-karikatúrák ellen és heteken át tartott, ez lépett most életbe két napon belül az Al Dschasira TV-adók, valamint a török és arab újságok buzgalmából. Az akció formái az érvelő izlám-teológiai tiltakozástól és demonstrációktól kezdve egészen egy izlám Somáliabeli katolikus apáca meggyilkolásáig terjedtek, mégpedig éppen azon a napon, melyen a pápa bocsánatot kért. A Gáza- övezetben muzlim fanatikusok felgyújtottak egy ortodox görög templomot. Másutt is égettek el keresztény templomok. Korábbi pápák, mint VI. Pál és II. János-Pál, a maguk arab világot érintő akcióiban mindig gondoltak a keresztény kisebbségek századokon keresztül kínos helyzetére a muzlimoktól irányított világ legkülönbözőbb egyházaiban. XVI. Benedek most veszélyezteti és megnehezíti ennek a 90 milliónyi arab kereszténynek a helyzetét - egy felette kétséges érvelésével, melyet előad a maga hazai egyetemén kirándulva a maga egykor professzor-valójába. Naivan járt el XVI. Benedek, amikor azt gondolta, hogy lehet ő még egy órára legalább - csak dogmatika-tanár. Minden szava egy pápa szava, s az ki van téve a politikai elemzésnek. A rosszakaratú elemzést a muzlimok nagyon is a maguk módján végzik. Az Allah nevében hitvédők globális hálójá felette különböző minőségű. A török egyházügyi hatóság főnökétől, Ali Bardakoglutól, aki egy modern és felvilágosodott izlámot képvisel egészen a pápával szemben kiengesztelhetetlen egyiptomi Muzlimtestvérekig vagy a pakisztáni fundamentalistákig terjed a háló. Osama bin Laden terrorhálózata, az Al Kaida, valamint számos más földalatti izlám

mozgalom megfenyegették a pápát, hogy megölik.

Rómában tudják jól, hogy a kampányt nem annyira a vallásukban megsértett s azonfelül rosszul informált muzlimok érzelmei érdeklik, hanem sokkal inkább a muzlim világ politikai érdekei. Feltűnő, hogy az első reakciók Törökországból jöttek. „Egyoldalú, elfogultak, ellenségesek és provokálóak” a pápa nézetei - mondta Ali Bardakoglu, az Állami Valláshivatalnak (Diyant) az elnöke. Recep Tayyip Erdogan miniszterelnök csatlakozott hozzá: „Mi értelme volna ezt a pápát, aki ellensége a törököknek és ellenzi, hogy a törökök csatlakozzanak az Európa Közösséghez, fogadják novemberben Törökországban, az első muzlim országban, melyet XVI. Benedek meg akar látogatni?”

Salih Kapusuz, Erdogan Igazságosságpártjának egyik helyettes elnöke, felháborodott a pápa „sötét szellemi magatartásán”, mely a „középkor sötétségéből” származik, s mellyel megkísérli „újraéleszteni a keresztes hadjáratok mentalitását”. Olyan ez a pápa, „mint Hitler és Mussolini”. A török kampány politikai háttere: Erdogan miniszterelnök politikai nyomás alatt áll. A hadseregtől irányított Török Köztársaság EU-ba lépése növekvően valószínűtlen. A frusztráltakat csitítja, szelídíti, párnázza ki Erdogan azzal, hogy az EU-t európai „keresztényklubnak” nevezi. Emellett Erdogan izlám háttéremberei félnek a nagy nyugatosodástól. Ilyen helyzetben úgy kellett neki a pápa regensburgi megnyilatkozása, mint egy falat kenyér, hogy az villámhárítója legyen a török haragnak.

Nem ökumenikus párbeszéd volt, amit XVI. Benedek pápa Regensburgban rendezett, hanem teológiai előadás. De - az első pillantásra félreeső - példatörténet a bizánci császárról és Mohamedről nem véletlenül került be Ratzinger szövegébe. A keleti keresztény császárral akarta megmutatni, hogy a vallást nem volna szabad kényszerrel és háborúval terjeszteni. Mert ez ellene mond az észnek. Az ész pedig Isten teremtette. Ratzinger mély sirtás az izlám istenhitnek, amikor azt gondolja, hogy az izlám ellenemond az észnek. Ratzinger példatörténete ezt mondja: Az izlám háborúval terjesztette a maga hitét. Ugyanakkor elhallgatja a pápa a maga saját római katolikus egyházának erőszakot alkalmazó történetét. De eltalálja az izlám Achilles-sarkát. Mert másképpen, mint a Názáreti Jézus, aki társadalmilag alulról jött, viszonylag erőszakmentes maradt, és fiatalon keresztre feszítetett, Mohamed próféta ezzel szemben egy hosszú életet élt le. Időközben hadvezérré is lett. A háborúban szerzett tapasztalataira vonatkoznak a Korán kései szúrái.

Természetesen van egy „erőszak-pólus”, amelybe a muzlimok érzelmei és cselekedeti *dokkolhatnak* (lásd H. Meesmann cikkét). De a Bibliának is van bőséges „erőszak-pólusa”. Ebből igazolják keresztények a maguk erőszakos cselekedeteiket - mindenképp előtt a mai leghatalmasabb hadvezér, az „újjászületett” keresztény, az USA- elnök George Bush. XVI. Benedek pápa kísérletében, hogy együtt akarja gondolni hitet és az észet, az a pozitív, hogy túlhaladja a vallási alapú erőszakot és háborúkat. De a másiktól - ez esetben a muzlimektól - megtagadni az észet, ez az elgondolható legrosszabb megnyitása a beszélgetésnek.

A legfőbb török teológus, Ali Bardakoglu, aki elfogadta a pápai bocsánatkérést, teológiai ellenmanővert indít: „Racionális és észszerű, ha a katolikus egyház hisz Isten Szentháromságában, és ezzel gyengíti az egyetlen Isten szentségét? Szabad-e a hit az Istenben? Nem szabad. Mert a katolikus egyház beszűkíti a racionalitást, amikor az egyén és Istenbe vetett hite közé oda tette az egyházat. Az izlám azonban közvetlen hit az Istenben és olyan vallás, amely az egyént és az észet felszabadítja”. Joseph Ratzinger, teológia-